

Smaastykker og Oversigter.

Finansforvaltningens Omdannelse i 1816. Bidrag til Centraladministrationens Historie under Frederik VI.

Af Harald Jørgensen.

De Forhandlinger, der i Aarene 1814—16 blev ført indenfor en snæver Kreds af Frederik VI.s Raadgivere, om Forandringer i Centralstyrelsen er hidtil ikke blevet gjort til Genstand for en historisk Undersøgelse. Det Resultat man kom til, Omordningen af de finansielle Kollegier, kender man selvfølgelig, men der mangler en Redegørelse for de Principper, man lagde til Grund for de nye Indretninger, og en Paavisning af, hvem der er Ophavsmand til disse Forandringer. Det er det, der skal være Genstanden for følgende Undersøgelse.

Man skulde egentlig vente, at man under de Forhandlinger, der resulterede i Forordningen af 5. Jan. 1813 om Pengevæsenets Forandring og Oprettelsen af en Rigsbank, ogsaa var kommet ind paa Spørgsmaalet om en Forandring i Statens Finansstyre. Men dette er ingenlunde Tilfældet. Finanskollegiets Medlemmer var enige om, at Hovedaarsagen til den finansielle Ruin maatte søges i det Misforhold, der var opstaaet mellem Statens Indtægter og de af Krigen nødvendiggjorte Udgifter, og at det først og fremmest gjaldt om ved en gennemført Sparsommelighed at tilvejebringe en Balance. »Uden den strængeste Omsorg for Ligevægten imellem Indtægter og Udgifter, hvilket i en Række af Aar har ligget udenfor Finants-Collegiets Virkekreds, er enhver Plan og Forandring uden Gavn, ethvert Paabud utilstrækkeligt¹. Men denne Erkendelse førte ikke den Tanke med sig, at man kunde spare en Mængde Penge ved en bedre Organisation af Centralstyrelsen. Derimod søgte man ved at oprette et nyt

¹ Forest. dat. 11. Dec. 1812. Finanskoll. Ark. Forhandlinger ang. Forandringen i Pengevæsenet 1812—13.

Organ at raade Bod paa det tidligere Systems Mangler. Forslaget hertil stammer fra Finanskollegiet; fra hvilket af dets Medlemmer kan ikke siges. I det oprindelige Forslag til den nye Finansplan, som er udarbejdet af Finansministeren, Ernst Schimmelmann, findes det ikke. Han stiller kun Forslag om rent finansielle Foranstaltninger, paa en Forandring i Forvaltningen tænker han ikke. Det er først i det Øjeblik, da Finanskollegiet faar Sagen i sin Haand, at der bliver Tale om at oprette et nyt Organ. Under Overvejelserne herom gaar man ud fra følgende Princip: »Hos een Autoritet maa det almindelige Oversyn findes. En Centralpunct, hvori alle Statsstyrelsens Grene til dette Øjemed løbe sammen, er vigtig for at frembringe en kraftfuld Samvirken til Sparsomhed og Orden¹. For at opnaa dette foreslaar man Oprettelsen af Finanssektioner, bestaaende af Finanskollegiet og et Medlem fra hvert Kollegium, saaledes at der er lige saa mange Sektioner som Kollegier. Disse Sektioner skal træde sammen og lægge et Budget for vedkommende Kollegium. Naar dette er udført for alle Kollegier, træder en Forsamling sammen, der kaldes Finansdeputationen, som bestaar af Finanskollegiet og et Medlem fra hvert af de andre. Dens Hverv er at sammenarbejde alle de forskellige Forslag fra de enkelte Sektioner til et samlet Budget for hele Staten. Naar Budgettet er færdigt, indleveres det til kongelig Underskrift og bekendtgøres derefter i Trykken. Forslaget blev godkendt af Kongen, og et Reskript herom til Kancelliet, dat. 5. Jan. 1813, bragte Bestemmelsen til Offentlighedens Kundskab.

Tanken at oprette et saadant Budgetudvalg var i og for sig udmærket, og nødvendig, hvis man skulde naa til ordnede Tilstande, men det praktiske Resultat svarede blot ikke til den gode Hensigt. Allerede i Slutningen af Jan. 1813 udgik der Ordre til de forskellige Kollegier om at foretage de fornødne Beregninger, men dette Arbejde tog Tid, saaledes at Budgettet for 1813 ikke var færdigt før 20. Sept. 1813². Det var derfor klart, at noget praktisk Resultat fik denne Bestemmelse ikke. Ved Reskript af 9. Febr. 1816 ophævedes denne Foranstaltning.

Udover dette mislykkede Forsøg paa at udfylde et Hul i det

¹ Nævnte Forestilling.

² Det var Rentekammeret, som ikke kunde blive færdigt med sine Beregninger. Finansk. sendte en Skrivelse første Gang 29. Jan. 1813; 3. April og 25. Maj paamindedes R. K. om Sagen. Først 29. Juni kunde Mødet i Rentek. Finanssektion finde Sted. R. K. Ark. Diverse Breve, Dokumenter m. m. om R. K. Organisation 1660—1848. II. Læg 47. Selve Budgettet findes i Finansk. Ark. Finansdep. Forest. ang. Overslag for 1813 af 20. September 1813 med Bilag.

danske Finansstyre, blev der ikke paa dette Tidspunkt forsøgt Forvaltningsreformer. Forhandlingerne havde imidlertid paa en meget tydelig Maade blottet en Hovedskavank ved det danske Finansstyre. Loven af 5. Jan. 1813 var ikke blevet til med Samtykke af hele Finanskollegiet. Der var sket et Brud mellem Finansministeren og Præsidenten i Rentekammeret, Grev Chr. D. Reventlow, der tillige var Deputeret i Finanskollegiet. Dette Brud afspejler tydeligt en af Hovedfejlene ved Datidens Finansforvaltning: Mangelen paa Enhed. Styrelsen var nemlig ordnet paa den Maade, at Finanskollegiet med underlagte talrige Organer havde Ledelsen af de almindelige finansielle Spørgsmaal og Pengevæsenet, derunder Udgiftsvæsenet. Statens Indtægter forvaltedes derimod af Rentekammeret og Toldkammeret. Schimmelmänn skulde ifølge sin Stilling lede Statens Finanser og bestride dens Udgifter, men han havde ingen Indflydelse paa eller Kendskab til, hvorfra Staten fik sine Indtægter. Da han derfor udarbejdede sine Planer til en ny Organisation af det danske Pengevæsen, kom han i Konflikt med Grev Reventlow, som hævdede, at den danske Befolkning, og frem for alt det danske Landbrug var aldeles ude af Stand til at bære de af Schimmelmänn foreslaaede Byrder. I en lang Række Særvota til Kollegiets Forestillinger, hævdede Reventlow sine Synspunkter, men Kongen fulgte Schimmelmänn. For Reventlows Vedkommende endte det med, at han bad Kongen om sin Afsked. Denne vilde i Begyndelsen ikke bevilge den; men 6. Dec. 1813 afskedigedes han fra sin Stilling som Præsident i Rentekammeret, men vedblev at være Gehejmestatsminister. Paa Schimmelmänn gjorde Reventlows Afskedsbegæring et meget stærkt Indtryk. »Ihr Brief, liebster Freund, hat mich sehr erschüttert. Sie wollen oder Sie müssen uns also verlassen«¹. Selv tænkte Schimmelmänn ikke paa at gaa, og fra hans Side foreligger der ikke en Afskedsbegæring. At han maaske gerne vilde have haft sin Afsked, er meget muligt, især da Forordn. af 5. Jan. 1813 ikke svarede til det, man havde ventet sig, og en Vredesbølge rejste sig mod Regeringen². Men dette Ønske fik ikke Udtryk i en Afskedsbegæring. Meget overraskende er det derfor, at ogsaa Schimmelmänn bliver afskediget fra sin Stilling som Finansminister samme Dag som Reventlow. I den Skrivelse, hvori Kongen personlig meddeler sin gamle Raadgiver, at han er entlediget fra det ham betroede Embede,

¹ Schimmelmänn til Reventlow. 13. Nov. 1813. Reventlowske Pap. IV 48—49.

² Om selve Loven af 5. Jan. og den Forbitrelse, der rejste sig derimod, se M. Rubin: 1807—14, Side 268 ff.

angives der som Grund, at Kongen længe har ønsket at foretage en Forandring med Finanskollegiet og Rentekammeret »saaledes, at Præsidenten af Rentekammeret tillige skal være Finantzminister«¹. Afskedigelsen er begrundet i et Systemskifte. Det ligger nær at antage, at Divergensen mellem den forhenværende Finansminister og Præsidenten for Rentekammeret har aabnet Kongens Øjne for det skadelige i en saadan Splittelse, og at han for Fremtiden har villet søge at undgaa denne ved en Sammenlægning af de to Embeder. Et andet Moment har sikkert ogsaa spillet ind, nemlig de fejlslagne Forhaabninger med Hensyn til Gavnligheden af Forordn. af 5. Jan. Kongen vil ikke give Schimmelmann Skylden herfor, »Finantzterne ere gaaede tilbage ved Tidsomstændighederne«, men han maa alligevel overfor Schimmelmann hævde, at denne ikke vil være i Stand til at skaffe sig Tillid, »nu da Løfterne ikke have kundet være holte«. Derfor er en Forandring nødvendig, og til Efterfølger for baade Reventlow og Schimmelmann har Kongen udset Overbankdirektør J. S. Møsting. Hvor meget denne har øvet Indflydelse paa Kongens Planer, er vanskeligt at sige. Akterne kan ikke fortælle noget herom, og man er henvist til Tilbageslutninger fra, hvad der sker senere. Ligeftrem at paastaa, at det er Møsting, der har hvisket sin kongelige Herre i Øret, hvad han skulde gøre, lader sig vel vanskeligt hævde, men at han ikke har spillet en vis Rolle, er umuligt at tænke sig, i den Grad falder, som vi senere skal se, hans Planer sammen med det, som Kongen netop ønsker: Foreningen af de to Stillinger til een. Den nye Finansminister maatte naturligvis paa mange Maade bygge videre paa det engang fastsatte, men det skulde dog vise sig, at han paa et enkelt Omraade førte Udviklingen videre frem. Dec. 1813 danner Afslutningen paa en Periode i dansk Finansstyre, som med Rette kan kaldes den schimmelmanske, men den nye, der begynder, kan med lige saa stor Ret opkaldes efter den Mand, som nu tager Ansvaret, og kaldes den møstingske.

J. S. Møsting, der var født 2. Nov. 1759, havde ganske vist begyndt sin Løbebane som Auskultant i Rentekammeret, men senere havde han ikke været Medlem af noget af de finansielle Kollegier. Fra 1789—1804 havde han været ude som Amtmand i Haderslev Østeramt. 1804 udnævntes han til Præsident i Tyske Kancelli, i hvilken Stilling han forblev indtil 6. Dec. 1813. Han havde dog haft Lejlighed til at følge Forhandlingerne i Efteraaret 1812 som særlig sagkyndig i Hertugdømmernes Forhold,

¹ Fred. VI til Schimmelmann 5. Dec. 1813. Trykt i Danske Magasin 5. R. IV 46.

og fra hans Haand er der bevaret flere egenhændige Ændringsforslag til Loven af 5. Jan. 1813. Da Finanskollegiet 9. Jan. 1813 indstillede tre Mænd til Stillingen som Overbankdirektør for den nye Rigsbank, valgte Kongen Møsting, skønt den gamle J. G. Moltke var indstillet som Nr. 1¹. Allerede da syntes Kongens Tillid til Møstings Duelighed paa det finansielle Omraade at være grundfæstet.

Møsting var, da han tiltraadte sin Stilling som Chef for de to betydningsfuldste finansielle Kollegier, derfor nærmest at betragte som en ny Mand i denne Afdeling af Centraladministrationen, og det er derfor ikke underligt, at han maatte finde den daværende Tilstand indenfor Forvaltningen moden til Reform. For en ny Mand maa det have været meget indviklet at holde rede paa den Mængde af Direktioner og Kommissioner, som var en Frugt af det schimmelmansske Styre. Her var noget at rydde op i og gaa igang med. Meget muligt er det, at Møsting har stillet det som Betingelse, inden han overtog de finansielle Kollegier, at en Omordning skulde finde Sted. »Min ubegrænsede Hengivenhed for min Konge forpligtede mig til at antage Finantsernes Bestyrelse, men min Pligt byder mig ogsaa erklære, at jeg ikke med Held kan fortsætte denne Bestyrelse under Finansforvaltningens nuværende Organisation«, skriver han til J. G. Moltke². Denne Omdannelse af Finansforvaltningen skulde dog ikke finde Sted ganske for sig selv, men indgaa som et Led i en almindelig Forandring af den hele Centraladministration.

Den 14. Jan. 1814 var Fredstraktaten blevet undertegnet i Kiel, og den ulykkelige Krig, som havde hærget Landet i 7 Aar, var endt. Kongen kunde derefter gaa igang med et haardt tiltrængt Genrejsningsarbejde for Landet. Som et Led heri fremkommer Kongens Ønske om, nu da Norge er afstaaet, at simplificere Statsstyrelsen og forenkle Kollegiernes sammensætning. Den 19. Febr. 1814 sendte Kongen Reskript til Danske Kancelli, hvori han forlangte de forskellige Kollegiers Betænkning om denne Sag. Kongens Ønske gaar ud paa »at den største Indskrænkning og Oeconomie skal indføres i ethvert Fag, og enhver Green af Bestyrelsen og derved saavidt muligt følges den af Kong Fre-

¹ Forest. dat. 9. Jan. 1813 fra Finanskoll. Forhandlinger ang. Forandringer i Pengevæsenet 1812—13. Finanskoll. Ark.

² Erklæring fra Møsting til J. G. Moltke, dat. 14. Maj 1814. Finanskoll. Ark. I. Bilage til Forest. af 8. Nov. 1815 ang. Finansbestyrelsens Simplification.

derik den Fjerde Høilovlig Ihukommelse antagne Plan¹. De skal ikke alene gennemføres en simpel Reduktion af Personalet men en Forandring i selve Organisationen skal finde Sted og til Forbillede skal man tage de Principper, der ligger til Grund for Frederik IV.s Ordning. Til dette Punkt skal vi senere vend tilbage. Kancelliet ekspederede det kgl. Reskript videre, og den følgende Tid fandt der Overvejelser Sted i de enkelte Kollegier. Det vil føre altfor vidt i Detaljer at gennemgaa alle disse Forslag, saa meget skal blot siges, at de større Kollegier gennemgaaende var mest tilbøjelig til at foreslaa Forandringer, meden de mindre betydelige Organer afviste enhver Nedskaering.

Danske Kancelli indgav 25. Marts 1814 en Forestilling som Svar paa det kongelige Reskript². Man foreslaar at nedlægge en af de 6 Departementer, ophæve Direktionen for Universitetet og de lærde Skoler, som dog ikke blev gennemført, og at indskrænke Revisionsvæsenets Kontorer. De stillede Forslag vil betyde en Forenkling af Administrationen, derimod ingen økonomisk Besparelse, da saavel Billighed som Retfærdighed byder, at de afskedigede Embedsmænd gaar af med fuld Pension. Udover dette indeholder Forestillingen yderligere et Par Forslag af stor Interesse. Der klages saa meget over, at Kancelliforretningerne foregaar for langsomt. En af Aarsagerne hertil er, at man savner en praktisk og overskuelig Haandbog over de gældende Retsregler. I Øjeblikket maa man korrespondere med de andre Kollegier for at erfare, hvilke Regler der gælder, og denne Korrespondance er meget vidtløftig. Kancelliet foreslaar derfor Udarbejdelsen af et Værk paa ca. 4 Bind, der skal rumme de nu gældende Regler, saaledes at man faar en Landboret, en Handelsret etc. Man foreslaar at begynde med en Kriminalret og henstiller, at dette Arbejde udføres af A. S. Ørsted, Chef for 2. Dept. Denne Plan stemmer paa en mærkelig Maade overens med et lignende Forslag, som var fremme i Slesvig-Holstenske Kancelli allerede 1812. Men Udgangspunkt og Forudsætninger er her ganske andre. Medens for Danske Kancelli Kravet om en Lovbøjfremspringer af Ønsket om at lette Arbejdet for Kancelliet, er Forslaget fra Slesvig-Holstenske Kancelli dikteret af Ønsket om at skaffe en ensartet Lov for den dansk-norsk-holstenske Helstat. Man har her et Udtryk for den Helstatspolitik, der efter 1800 besjælede Frederik VI og hans nærmeste Omgivelser, fremfo

¹ Ussing: Kgl. Reskripter 1814.

² Finanskoll. Ark. I. Reskripter og Resolutioner af 1814, 15 og 16 ang. Finansbestyrelsen.

alt Møsting. »Die möglichste Einförmigkeit in der Gesetzgebung, sowol im Ganzen als in den einzelnen Theilen, nicht nur für beiden Herzogthümer für sich allein, sondern für die Königreich und Herzogthümer zusammen, sey das Hauptziel . . . Welches die Kanzeley stets vor Augen haben müsse«, saaledes lyder Kongens Ord til Kancelliet¹. Som Følge heraf fremkommer der et Forslag fra Møsting, som det øvrige Kollegium gør til sit, om Udarbejdelsen af en for hele Riget gældende Rigslov. Det store Forbillede, som Møsting fremmaner for Frederik VI, er Napoleons Code civil, og han tilføjer: »En saadan Lov . . . vil forøge Antallet af de store og heldige Foranstaltninger som ikke blot den nærværende Slægt med Taknemmelighed erkiender, men som ogsaa vil minde de tilkommende Slægter om, hvad Frederik VI var for sit Folk«². Om danske Kancelli har kendt denne Forestilling, eller om der fremkommer et helt nyt Forslag herfra, er ikke til at afgøre, men at der er stor indbyrdes Overensstemmelse, er tydeligt. Møstings Forslag blev som saa meget andet fra denne Tid kun et Tilløb.

Danske Kancellis Forestilling indeholdt endvidere et Forslag om Oprettelsen af en Lovdeputation, hvis Hverv skulde være at gennemgaa alle Lovforslag, inden de blev sendt til Kongen. Udviklingen indenfor Forvaltningen havde medført, at der undertiden udkom Love, som var i Strid med Bestemmelser, udarbejdet af de andre Kollegier. En Lovdeputation, sammensat af Medlemmer fra de forskellige Kollegier, vilde være i Stand til at hindre lignende Inkonsekvenser i Fremtiden. Det er sikkert A. S. Ørsted, der er Ophavsmand til denne Plan. Ogsaa senere ved man, at han har arbejdet paa at gennemføre Forslaget, blot i en lidt anden Form³.

Danske Kancelli gik nogenlunde vidt med Hensyn til at foreslaa Besparelser, men det var ikke Tilfældet med alle. Især fandtes der under Finanskollegiet forskellige selvstændige Direktioner, som med Hænder og Fødder modsatte sig en Reduktion. Som Eksempel kan nævnes de to Lottodirektioner i Altona og København. Den første hævdede, at den allerede havde været Genstand

¹ Forest. dat. 18. Sept. 1812. Finanskoll. Ark. I. Reskripter og Resolutioner af 1814, 15 og 16 ang. Finansbestyrelsen.

² Sammesteds.

³ I en Betænkning fra Ørsted, dat. 22. Dec. 1825, til Kaas foreslaar han, at Generalprokurorens »Deltagelse i de gennem de oeconomiske Statscollegier emanerende Anordninger kunde forebygge enkelte Ufuldkommenheder«. Kaas Privatarkiv. C. I. R. A.

for Indskrænkning, og at Personalet var reduceret »bis auf die zur Betreibung des Geschäfts unentbehrlichen Anzahl«¹. I 1813 var der ved Lottoet i Altona, ifølge Hof- og Statskalenderen, foruden det overordnede Personale, der udgjorde 7 Personer, ansat 26 Personer paa Kontoret. Til Sammenligning tjener det, at Slesvig-Holstenske Kancellis Personale i 1813 udgjorde ialt 21 Mand. Heller ikke Lottoet i København kunde tænke sig Indskrænkninger, den eneste Besparelse, man ved at foreslaa, er »at en stor Deel Lotto Calenders Indbinding med forgyldt Snit i Silkebaand indskrænkes til Exemplarerne for det Kongelige Herskab«².

Frederik VI var ingenlunde tilfreds med det Resultat, der var naaet, og søgte derfor en anden Udvej. Ved Reskript af 5. Maj 1814 nedsattes en Kommission, bestaaende af 4 Gehejmestatsministre: J. G. Moltke, Ernst Schimmelmann, Chr. D. Reventlow og Niels Rosenkrantz. Kun den sidste sad inde med en Stilling indenfor Administrationen, idet han nemlig var Chef for Departementet for de udenlandske Affærer. De andre var tidligere Kollegieembedsmænd, der alle havde været knyttet til de finansielle Kollegier. Kommissionens Hverv skulde være at tage de Forslag under Overvejelse, som var indkommet fra de forskellige Kollegier og dernæst »i Særdeleshed at udarbejde og for Os allerunderdanigst at nedlægge nærmere Forslag til yderligere Indskrænkning og Sammendragelse samt meest Hensigtssvarende Organisation af de forskjellige civile Kollegier og Departementer«³. Ikke en simpel Indskrænkning af Embedsmændenes Antal, men en Forenkling af Regeringsorganerne skulde være Maalet. Kommissionen fik Bemyndigelse til at indbyde Cheferne for de forskellige Departementer til at tage Del i Overvejelserne, hvis de fandt det nødvendigt.

4-Mandskommissionen gik straks igang med Arbejdet. Desværre findes der ingen Forhandlingsprotokol, hvorved man kan

¹ Betænkning fra General-Lotto-Dir. i Altona, dat. 25. Juli 1814. Finanskoll. Journal 1814, Nr. 782. Jonas Collin var ikke af samme Mening. Lottoet »er en Indtægtskilde, skjøndt af en bedrovelig og forhadet Natur. I Henseende til Personalet maa jeg blot anmærke: at een Embedsmand, f. Eks. en Inspecteur, uden Besværlighed kunde forrette hvad nu 3, stundom 4, under Navn af Administration og Direction, lønnes for«. Betækn. af Collin, dat. 1814 i Finanskoll. Ark. I. Bilag til Forest. af 8. Nov. 1815 ang. Finansbestyrelsens Simplification.

² Skrivelse fra General-Lotto-Dir. i Kbhvn. dat. 15. Marts 1814. Finanskoll. Journal 1814. Nr. 569.

³ Ussing: Kgl. Reskripter 1814.

følge Komiteens Arbejde. Af Udtalelser i Breve og paa Grundlag af de Forslag, der stilles, maa man søge at rekonstruere dens Arbejde. Kommissionen blev reelt en 3-Mandskommission, idet Reventlow ifølge en kgl. Bemyndigelse fik Lov til at forlade København og tage Ophold paa sine Godser paa Lolland. Hans Indsats bliver derfor ganske ringe. Allerede 3. Juni kan Kommissionen indgive sin første Forestilling, indeholdende en Plan for Arbejdet¹. Man har foreløbig udsat Forhandlingerne om den foreslaaede Lovdeputation og om Udarbejdelsen af en Landslov, da »de nærværende Conjunkturer formentligen tilraade for Øjeblikket en Udsættelse deraf«. Derimod har man rettet sin Opmærksomhed paa Indskrænkningen af Departementerne. Ganske naturligt er det her de finansielle, der først og fremmest kommer i Betragtning, »baade er nemlig fornævnte Collegium formedelst den uheldige Tilstand, hvori Finantserne formedelst den nu tilendebragte Krig ere komne, og formedelst den indviklede Bestyrelse, som deraf har været en Følge, efter vore Tanker det, som med de dertil hørende Indretninger meest trænger til Simplification«². Frederik VI og Møsting har ogsaa begge tilskyndet Kommissionen til at tage fat her jo før jo hellere. Man udbeder sig derfor en Række Oplysninger om Finansernes Tilstand til Brug ved disse Overvejelser. Inden vi gaar videre, vil det være nødvendigt at give en kort Oversigt over de forskellige Led i Finansstyrelsen.

Det centrale Organ i Finansforvaltningen er Finanskollegiet. Det varetager det almindelige Overtilsyn med alt, hvad der vedrører Landets Pengevæsen og Møntvæsen. Endvidere fører det Tilsyn med alle de underordnede Organer og har Referat til Kongen i alle de Sager, der angaar disse. Gennem Finanskollegiet besørger alle overordentlige Udgifter. Ekspedition og Udbetaling af de reglementerede Udgifter foregaar derimod gennem Finanskasse-Direktionen og Skatkammeradministrationen, og med disse Sager har Finanskollegiet intet at bestille. Foruden disse to Organer findes der en lang Række Direktioner og Kommissioner, som hører ind under Finanskollegiet. Deres Navne fortæller det Arbejde, de har at udføre. a. Direktionen for den vestindiske Gjelds Liquidation, b. Direktionen for den vestindiske Handel, c. den islandsk-finmarkske Handels-Realisations-Kommission, d. Kommissionen for den grønlandske og færøske Handel, e. Bankkontorerne i København og Altona, f. Annuitets- og Bankfonds-

¹ Alle Kommissionens Forestillinger findes i en Protokol i Finanskoll. Ark. I. Reskripter og Resolutioner af 1814, 15 og 16 ang. Finansbestyrelsen.

² Forest. dat. 8. Aug. 1814.

kontorerne, g. Administrationen for den synkende Fond. Under Finanskasse-Direktionen stod a. det kgl. Tallotteri, b. Handels- og Fiskeri-Institutet i Altona, c. Sølvraffineringsværkerne i Poppenbüttel og Kobber- og Messingværkerne i Hohendam. Endelig maa nævnes Postkasse-Pensions-Direktionen, Kommissionen af 2. Maj 1787 for at undersøge adskillige Finanserne vedkommende Sager, Den Ekstraordinære Finanskommission af 17. Aug. 1813, Direktionen for Kreditkassen. —

Der gaar nu noget over et Aar, inden man hører noget til Kommissionen. For Kongen var dette en lang Tid, Gang paa Gang udtaler han i Breve sin Utaalmodighed, »Tvende Ting ligger mig nu ret paa Hjerte. Det første er . . . den nye Bankoetroi . . . Det andet er, at I. G. Moltke snart maatte ende sin Commission over Departementernes Indskrænkning med videre. Thi denne Sag er i Sandhed af største Vigtighed . . . Hav den Godhed at paaende disse to Sager og minde de gode Herrer om det fornødne. Om denne Commission har jeg alt ladet I. G. Moltke minde, men det trækker i Langdrag, og disse heri berørte Ting burde kunde forelægges mig til Overvejelse naar jeg kommer igjen«¹.

Først langt hen paa Efteraaret 1815 var Kommissionens Overvejelser saa vidt fremskredne, at den kunde forelægge Kongen Udkast til en ny Ordning af Finansstyrelsen. I en Række Forestillinger, dat. 19. Okt., 8., 15 og 22. Novbr., forelægges disse Forslag for Kongen. Kommissionen var gaaet meget grundigt til Værks. Møsting havde deltaget i dens Overvejelser, og desuden var der givet enkelte af Finanskollegiets Deputerede Lejlighed til at udtale sig om Sagen, nemlig de Deputerede Birch og Jonas Collin. Paa Grundlag af disse Mænds Betænkning udarbejder Kommissionen sine Forslag.

Man er gaaet rent historisk til Værks, idet man først har undersøgt, hvorledes Forvaltningen i ældre Tid var organiseret. Dette var meget naturligt, da man havde faaet Ordre til at følge saa vidt muligt den af Frederik IV antagne Plan. Resultatet af denne Undersøgelse har man nedlagt i en meget udførlig Forestilling af 19. Okt. 1815, med 113 Bilag, bestaaende af Afskrifter af alle Aktstykker, Finansstyrelsen vedkommende. Formaalet hermed er at vise, hvor vidtløftig denne Administration med Tiden er blevet, og hvor nødvendigt det er at reformere². Interessant er

¹ Fred. VI til Møsting, dat. Wien 11. Juni 1815. Møstings Privatarkiv. Breve fra kgl. Personer. R. A.

² Som Eksempel nævner man Udgifterne til Gager: Frederik IV 14.275 Rbd. Christian VI 13.575, Frederik V 19.183, i 1780 91.802, i 1814 200.000 Rbd.

det, at man, da Talen er om Forandringer, ser tilbage til Forholdene i ældre Tid og ikke tager Hensyn til mulige udenlandske Forbilleder, at man fremdrager Frederik IV.s Ordning fra 1700 og ønsker at lægge den til Grund.

Man tager sikkert ikke fejl, naar man hævder, at dette Forslag maa tilskrives Møsting. Der er bevaret en udateret Forestilling fra Møsting, der netop peger paa Frederik IV.s Ordning, og det maa sikkert være den, som Møsting omtaler i sin Forest. af 11. Febr. 1814, umiddelbart før det kgl. Reskript, hvorved hele Sagen sættes igang¹. Hovedhensigten med Frederik IV.s Forordning var at tilvejebringe en Forbindelse mellem Finansstyrelsen og Rentekammeret ved at lade Kammerets 3 Deputerede lede Bestyrelsen ogsaa af Finanserne. Det er dette System, man vil tage op i 1816, selv om man er klar over, at helt paa samme Maade kan Styrelsen ikke organiseres. Mærkeligt synes det overhovedet, at en Ordning, der var anvendelig omkring 1700, skulde kunne passe paa Tilstandene et Aarhundrede senere. Kommissionen er ogsaa klar over dette Forhold. Dengang kendte man ikke den store Statsgæld, Papirspenge og de mange specielle Indretninger, som nu er nødvendige. Derfor, hævder Kommissionen, kan en fuldstændig Sammensmeltning ikke finde Sted for Øjeblikket, men maaske i Fremtiden, naar Sagerne er blevet ordnet, og man er naaet til større Overskuelighed. Dette Synspunkt er sikkert det, der er hævdet af Møsting, men hele Finanskollegiet har ikke været enig med ham heri. Mest Interesse knytter der sig til Jonas Collins Stilling, da man senere ned i Tiden finder ham som Repræsentant for dem, der kræver Reform i Centralstyrelsen². Heldigt er det derfor, at vi har bevaret hele 3 Betænkninger fra ham, alle fra Aaret 1814³. Han gaar endnu videre end Møsting i sine Krav om Koncentration. Hans Yndlingsplan gaar ud paa Dannelsen af et helt nyt Regeringsorgan, som alene skal beskæftige sig med Statens Indtægter og Udgifter. Fra Rentekammeret og Generaltoldkammeret skal det overtage alle Sager vedrørende Statsindtægterne, medens alt, hvad der vedrører

¹ Fuld Sikkerhed kan man dog ikke have, idet der kan tænkes at foreligge 2 Betænkninger, men dette Forhold berører ikke Hovedtendensen, som tydelig findes i begge, nemlig at henlægge Finanskollegiets Forretninger »under en bestandig Finants-Deputation«. Den udaterede Forestilling findes i Bilag til Forest. af 8. Nov. 1815 ang. Finansbestyrelsens Simplification. Forest. af 11. Febr., der findes i Konzept. i Finanskoll. Ark. Møstings Forestillinger med originale kgl. Resolutioner 1813—15.

² For Collins senere Stilling redegør Hammerich i Den danske Centraladministration 414 ff.

³ Bilag til Forest. af 8. Nov. 1815 om Finantsbestyrelsens Simplification.

Næringslivet, skal skilles ud. »Ønskeligt er det derfor, at de egentlige Finants- og Kammer-Sager forenedes paa et Sted. Hvad nu nogle og tyve Deputerede, Committerte og Assessorer lønnes for, kunde 7 eller 8 besørge«¹. I sin Iver griber Collin ogsaa tilbage i Forvaltningshistorien for at finde et Støttepunkt for sit Forslag og om muligt overbyde sin Chef: »Saaledes var foreskrevet i Kong Frederik den 3dies Ordonnance af 4. Nov. 1666«². Collins Forslag er yderst interessant, idet han her skitserer en Ordning, som først blev gennemført herhjemme efter 1848.

Saavidt i Koncentration kan Møsting ikke tænke sig at gaa foreløbig. »Efter min Formeening vilde den Indretning der af Kong Frederik 4de var truffen, at nemlig Finants-Bestyrelsen var overdraget de Deputerede i Rentekammeret være den mest hensigtsmæssige, og kunde denne Finantsbestyrelse gives Benævnelse af en bestandig Finants Deputation. Denne Bestyrelses Maade har, som Historien viser for Finantserne været den heldigste af alle, og den maae, da den er den naturligste, ogsaa være det«³. Møstings Forslag er ikke saa vidtgaaende som Collins, men for begge har det ledende Princip været en Koncentration af Ledelsen. Reventlow er nærmest enig med Collin, men han mener, at en Koncentration bedst kan foregaa paa den Maade, at Præsidenten i Generaltoldkammeret bliver Medlem af Finansdeputationen, eller ogsaa at der ingen Præsident ansættes her, men Finansministeren overtager dette Embede, »hvilket sidste dog formodentlig i nærværende Tid vil blive vanskeligt for ham at overkomme«⁴.

Et andet ledende Synspunkt har været saavidt muligt at samle de Forretninger under een Ledelse, som tidligere har været spredte mellem flere og lægge dem hen, hvor de naturligt hører hjemme. Derfor er det, at man foreslaar at udskille fra den almindelige Finansforvaltning 2 Grupper af Spørgsmaal, nemlig Statsgælden og Pensionsvæsenet og at oprette særlige Direktioner herfor. At Collin ogsaa er Tilhænger af dette Princip siger sig selv. Klarhed og Orden var det, som Collin krævede af al Administration. »Jeg holder for, der burde være en egen Pensions-Kassedirektion under Finants-Ministerens Præsidio . . . Under den skulde alle Pensioner henlægges tilligemed de fornødne Fonds, og ingen Pension maatte til nogen civil eller militair Person,

¹ Betækn. dat. 1814.

² Betækn. dat. 9. Nov. 1814.

³ Betækn. udat. fra Møsting.

⁴ Reventlow til Møsting, dat. 13. Maj 1814, Bilag til Forest. af 8. Nov. 1815.

Mand eller Quinde, Voxen eller Barn udredes, uden derfra. Naar den ingen Penge havde, betalte den ingen Pensioner. (I Statskassen antages altid at være saa meget, at et Par nye Pensioner ingen Gjenstand er)¹.

Hensigten med den nye Ordning maatte endvidere være at fjerne alle Omsvøb og Forhindringer i Sagernes Gang. Derfor foreslaar Collin Ophævelsen af Finanskasse-Direktionen og dens Forretningers Henlæggelse under Finansdeputationen. »Den ulykkelige Skilsmisse forsinker Sagernes Expedition utroligen, det er notorisk, at mange Expeditioner til stor Skade for den i Finantserne saa nødvendige Orden derved er blevne udsatte i flere Maaneder, ja flere Aar, og det er bevisligt, at nogle Tusinde Breve aarligen, som maa conciperes, renskrives, copieres og gjemmes i to Archiver, kunde til sandt Gavn for Forretningerne aldeles undgaaes². Collin er ikke bange for at tage Bladet fra Munden og sige sin Mening lige rent ud. I Møstings første Udkast var der ikke tænkt paa denne Sammenslutning, men han optager Collins Forslag og gør det til sit.

Endnu et Hovedprincip maa nævnes, som har været Rette-snor ved Arbejdet, nemlig Bestræbelsen for at indskrænke Personalet. Gennem alle Collins Indlæg gaar dette Krav som den røde Traad, og ogsaa Møsting er opsat paa at opnaa Resultater paa dette Omraade. Dette kan kun ske ved Afskedigelser, men det praktiske Resultat heraf, i Form af Besparelser for Statskassen, kan ikke blive særlig betydningsfuldt, da man ikke kan afskedige Embedsmænd uden at give dem Pension. Dog har det en anden Fordel, idet meget overflødig Personale fjernes. »Overflødige Embedsmænd give Anledning til overflødig Arbejde, og dette er det just som skal undgaaes². Collin har atter her grebet Sagens Kerne og forstaaet at give den et rammende Udtryk.

Møstings og Collins Forslag har hovedsagelig drejet sig om forvaltningsmæssige Forbedringer. Kun i ringe Grad har Spørgsmaalet om en almindelig Finansplan beskæftiget dem, eller om de finansielle Sager kunde indpasses i de nye Rammer. Det er derimod et Synspunkt, som spiller en stor Rolle for den Deputerede Birch. For ham stiller Sagen sig saaledes, at det er umuligt at opnaa Forbedring i de finansielle Forhold ved blot at gennemføre Forvaltningsreformer. Uden en fast Finansplan er alle Forslag til Reformer forgæves. Selv om Møsting kan se noget berettiget og rigtigt i Birchs Indlæg, kan han dog ikke ganske

¹ Betænkning fra Collin, dat. 9. Nov. 1814.

² Betænkning fra Collin, dat. 1814.

slutte sig til det, og han maa stadig hævde Gavnigheden af Forbedringer i Forvaltningen.

Paa Grundlag af denne Meningsudveksling mellem Møsting, Collin og Birch udarbejdede Møsting Forslagene til en ny Finansforvaltning. Disse Forslag blev gennemdrøftet af 3-Mands Kommissionen og derefter i det væsentlige uforandret indstillet til Kongen. I Stedet for det tidligere Finanskollegium og de utallige Kommissioner og Direktioner, som nu alle blev nedlagt eller ved Lejlighed realiseret, oprettedes 3 nye Organer: Finansdeputationen, Direktionen for Statsgælden og den synkende Fond og Pensionskasse-Direktionen.

Finansdeputationen skal være det centrale Organ for Statens Finanstyre. Gennem den skal alle Statens Udgifter anvises. Hvert Kollegium modtager maanedvis eller kvartalsvis en vis Sum Penge til de ordentlige Udgifter. Denne Sum administrerer de selv uden Deputationens Indblanding. Derimod maa det ikke være noget Kollegium tilladt at anvise overordentlige Udgifter uden Betænkning fra Finansdeputationen. Paa samme Maade skal den ogsaa have Indflydelse paa Statens Indtægter. Forinden den har udtalt sig, kan ingen nye Skatter opkræves eller Forandring foretages i allerede eksisterende Skatter og Afgifter. Finansdeputationen, der ledes af Finansministeren, bestaar af alle Rentekammerets Deputerede og enkelte af det gamle Finanskollegiums Medlemmer. Det er denne Sammensætning af det finansielle Hovedorgan, som er det nye, hvorved man haaber at have tilvejebragt Enhed og Koncentration.

Statsgældsdirektionens Opgave skal være at administrere Statens Gæld og se at faa den afbetalt. Lige fra Begyndelsen af Forhandlingerne har det staaet som et af de vigtigste Formaal med den nye Ordning. Ogsaa Kongen har været meget opsat paa dette Spørgsmaal. »Det var ønskeligt«, skriver han til Møsting 13. Dec. 1814, »naar den hele Statsgjeld er ordnet, at man da kunde Aarlig henlægge noget til Afbetaling af Gjelden, for at denne kunde forlade Verden«¹. Dette Formaal mener man bedst kan opnaas ved at samle Administrationen af Gælden paa eet Sted og gøre det til det eneste Formaal for Direktionens Virksomhed. Dette Arbejde har hidtil været besørget af en lang Række selvstændige Institutioner, som den synkende Fond, Deposito-kassen; alle disse bliver nu nedlagt og deres Passiver og Aktiver overdraget den nye Direktion. Denne skal bestaa af Finansministeren og enkelte andre Medlemmer. Gennem den skal for

¹ Møstings Privatarkiv. R. A.

Fremtiden ogsaa Udbetalingen af kgl. Obligationer finde Sted. Hidtil har denne Udbetaling været fordelt paa 12 forskellige Steder i København. Dette praktiske Forslag stammer fra Collin.

Den almindelige Pensionskasse-Direktion skal for Fremtiden varetage Pensionssagerne og kun gennem den kan nye Pensioner bevilliges. Den skal overtage den gamle Postpensionskasse og til Medlemmer have Finansministeren, nogle Medlemmer af det ophævede Finanskollegium, Rentekammeret og General-Postdirektionen.

En Del Forretninger, som tidligere havde hørt under Finanserne, adskilles fra disse og henlægges under Rentekammeret, som i Forvejen har Sager af samme Art, f. Eks. Bestyrelsen af Tallotheriet. Kommissionen har overalt været betænkt paa at lægge de Sager sammen, som naturligt hører til hinanden. Kongen billigede Indstillingerne, men foreløbig udsattes deres Gennemførelse indtil Begyndelsen af Aaret 1816.

Den nye Ordning, som her blev gennemført, maa siges at have store Fordele fremfor den gamle og betegne et betydningsfuldt Led i Finansforvaltningens Udvikling. Det vigtigste er, at en Simplificering af Forretningerne har fundet Sted. Mange overflødige Kommissioner er enten helt ophævet eller slaaet sammen med andre. At der endnu var meget at gøre skal ikke benægtes. Hvad kunde det f. Eks. nytte, at man reformerede Pensionsvæsenet, naar derefter Gratifikationsvæsenet rigtig begyndte at florere. Ved en retfærdig Bedømmelse maa det dog tages i Betragtning, under hvilke fortvivlede Forhold Finansvæsenet dengang befandt sig. Ikke alene var Statsgælden uhyre, og Pengevæsenet ikke ganske bragt paa Fode igen, men hvad der har mest Betydning i denne Sammenhæng, de enkelte Kontorer var kommet bagefter med deres Forretninger paa Grund af Krigen, og mange Bøger og Sager skulde føres op til Dato, før det nye System kunde komme til at virke rigtigt. Lettere blev Arbejdet heller ikke ved den Opgørelse i finansiel Henseende, der skulde finde Sted, nu da Norge var blevet adskilt fra Monarkiet. Det finansielle Resultat af Reduktionen var ikke stort. Der afskedigedes ganske vist 65 Personer, som i Gager oppebar 49.617 Rbd., men da de gik af med fuld Pension, fik det ingen Betydning for Statskassen¹. Om flere af disse 65 Personer maa det siges, at de ikke ganske gik ud af Statsstyrelsen, idet flere af dem havde andre Stillinger. Det gælder f. Eks. en Mand som Etatsraad

¹ Finansdep. Forestillingsprotokol. 1816. Forest. Nr. 11, dat. 22. Febr. 1816.

Mandix, der afskedigedes fra sin Stilling som Direktør for Kreditkassen, medens han stadig vedblev at være Deputeret i Rentekammeret. Ogsaa de, der blev afskediget helt, havde en Chance for at komme ind igen ved indtrædende Vakance. Regeringen var selvfølgelig opsat paa at ansætte dem igen, da man derved sparede paa den tyngende Pensionsbyrde¹.

Efter at have tilendebragt Forhandlingerne om de egentlige finansielle Kollegier vendte Kommissionen sin Opmærksomhed mod det vestindisk-guinesiske Rente- samt General-Toldkammer, og General-Land-Oeconomie- og Commerce-Collegiet, begge oprettede i 1773. Til Forhandling herom blev hidkaldt Ove R. Sehestedt, Chef for begge Kollegier, og han har ogsaa underskrevet den Forestilling, der blev indgivet 22. Jan. 1816. Der er ingen Grund til at gaa ind paa denne, da de ledende Principper er de samme, som gjorde sig gældende ved de finansielle Kollegier. Hovedpunktet i Forestillingen er Foreningen af de to tidligere selvstændige Kollegier til et nyt: General-Toldkammer- og Commerce-Collegiet. Herved vilde man bl. a. opnaa, at alle Kolonialanliggender blev samlet under den samme Bestyrelse. En Del Sager foreslaas fjernet fra de to nedlagte Kollegier og henlagt under andre, som behandler Sager af tilsvarende Art, f. Eks. Brandforsikringsagerne, der naturligt hører hjemme i Kancellierne. Kongen tiltraadte Indstillingen uden Ændringer.

Kommissionen havde nu kun tilbage at udarbejde de nødvendige Instruktioner til de forskellige Regeringsorganer, og disse blev antaget og ekspederet 9. Febr. 1816. Fra denne Dato træder den nye Ordning i Kraft. Med Hensyn til det rent personelle havde Kommissionen ikke noget at gøre, det paahvilede Finansministeren, som skulde stille Forslag om, hvem der skulde afskediges og hvem der skulde beholdes af det gamle Personale. Herunder kom det til en meget karakteristisk Strid mellem Frederik VI og Møsting. Kongen, der under hele denne Sags Behandling ikke havde blandet sig i den saglige Drøftelse af Sagerne, men uden Ændringer tiltraadt Kommissionens Indstillinger, blev pludselig virksom, da det drejede sig om Personerne. Møsting vilde gerne have den gamle J. G. Moltke til at overtage Stillingen som Chef for Statsgældsdirektionen, og han havde i et Brev til Moltke indstændigt bedt ham derom². Dette udvikler han for Kongen og indstiller Moltke til Stillingen, men Frederik VI vil ikke gaa med hertil, idet han ønsker, at

¹ Rentek. Resolutionsprot. 1816. Nr 275.

² Koncept til Skrivelse til Moltke, dat. Jan. 1816. Finansdep. Ark. Møstings Forestillinger med originale kgl. Resolutioner. 1816—17.

Møsting skal overtage Ledelsen med Moltke som anden Mand. »Vi have stedse med særdeles Velbehag bemærket Vor Stats- og Finantzminister hvorledes Du med udmærket Nidkærhed søger at bestyre Vore Finantzer, til den Ende ville Vi allernaadigst at den øvrige Bestyrelse af alle Statsgjældssagerne fremdeles ligesom hidtil skal føres af Dig, og vi udnævne Dig derfor til Præsident i den nu oprettede Statsgjælds og Synkende Fonds Direction¹. Frederik VI.s Tillid til Møstings Evner synes rod-fæstet saa stærkt som ingensinde før.

Hvad der senere blev af Moltkes Kommission er ikke til at se. Egentlig skulde man vente, at Kommissionen var gaaet igang med de andre Kollegier og havde stillet Forslag til Ændringer her, da Reskriptet af 5. Maj synes at forudsætte dette. Men da en vis Reduktion af Kontorerne i Danske Kancelli og Rentekammeret allerede havde fundet Sted, har Kommissionen vel ikke ment, at der kunde gøres mere her². Ogsaa de militære Kollegier skulde Kommissionen beskæftige sig med ifølge Reskript af 10. Juni 1814. Allerede i Forvejen, ved Reskr. af 28. Febr. 1814 var en vis Reduktion foretaget i General-Commissariats-Kollegiet, hvorved de Deputeredes Antal indskrænkedes fra 7 til 5. Under 1. Sept. 1815 nedsattes en særlig Kommission, bestaaende af Militære og 1 Deputeret fra General-Commissariats-Kollegiet, som skulde stille Forslag til Indskrækning af Hæren. Under Forhandlingerne kom man ogsaa ind paa en Drøftelse af de administrative Forhold, og det kom her til en Uoverensstemmelse mellem den Deputerede Reimer, der i mange Aar havde været ansat i Centraladministrationen, og et af de militære Medlemmer, som foreslog en radikal Nedskæring af Kontorernes Antal til 3, medens Reimer holdt paa, at Kollegiet ikke kunde have mindre end 7 Kontorer ialt. Kommissionens Flertal fulgte Reimer, og dette Forslag blev ogsaa stadfæstet af Kongen³. Da man ikke i disse Akter finder nogen Omtale af Moltkes Kommission,

¹ Forest. dat. 18. Jan. 1816.

² Ved kgl. Res. af 30. Marts 1814 blev 3. og 5. Dept. lagt sammen og nogle Revisionskontorer i 6. Dept. slaaet sammen. Fra 17. Juni kaldes det nydannede Dept. 3. Dept. Danske Kanc. 2. Dept. Forest. 1814. Nr. 222. Se ogsaa Secher: Danske Kancelli, Side 137. Ved kgl. Res. af 6. April 1814 paa Rentekammerets Forest. nedlagdes 5 Kontorer, og Personalet blev afskediget. Rentekamm. Forest. 1814. Nr. 103.

³ Gen.-Comm.-Coll. Ark. Kommissionen til at udarbejde Forslag til en ny Hærorganisation af 1. Sept. 1815. Forhandlingsprotokol. Bilag Nr. 57. Se ogsaa Nr. 1 og 50. Med Hensyn til Admiralitets- og Commissariatskoll. fandt en lignende Fremgangsmaade Sted. Ogsaa her gennemførtes en Nedlæggelse af nogle Kontorer. Admiralitetskoll. Kgl. Resolutioner 1813—14. Forest. dat. 14. Sept. 1815 og 28. Nov. 1815.

maa det vel antages, at denne ikke, til trods for Reskr. af 10. Juni 1814 om ogsaa at stille Forslag om Ændringer i de militære Kollegier¹, har beskæftiget sig med disse Forhold, men har overladt det til Specialkommissionen.

Den moltkeske Kommissions Endeligt skjuler sig i Mørke. Der findes intet Dokument om dens Opløsning; sandsynligvis er den efter fuldendt Arbejde gaaet stille fra hinanden. Den ansaa selv sit Arbejde for endt foreløbig; hvorvidt derimod »en yderligere Indskrænkning endnu længere hen i Tiden kunde foregaae, det vil først kunne tages under behørig Overvejelse til den Tid, naar alt kommer i tilbørlig Orden«².

Ser man tilbage paa dens Resultater maa man sige, at den havde udrettet en Del. Ganske vist havde den ikke gennemført en Reorganisation af hele Centraladministrationen, hvad der oprindeligt havde været tilsigtet, idet den ret hurtigt havde koncentreret sig om Reformer af Finansforvaltningen. Paa dette Punkt havde den naaet betydelige Resultater. Alene at give Kommissionen Æren herfor er dog ikke retfærdigt. Havde den ikke indenfor Finanskollegiet fundet en Embedsstand, der selv var ivrig for Reformer og villig til at arbejde paa en Reduktion, havde man sikkert ikke naaet saa meget. Det interessante ved Reduktionen af 1816 er netop det, at denne Reformbevægelse udgik indefra, og den beviser, at Finansforvaltningen ikke var stivnet i Former, men en levende Organisme, i Stand til at forny sig og indstille sig paa forandrede Forhold. For de andre Kollegier stiller Forholdet sig noget anderledes. Udover at foreslaa Nedlæggelsen af enkelte Kontorer var der ikke fra den Side kommet mere omfattende Forslag frem, men man kan maaske sige, at disse var langt fastere organiserede, saaledes at en Reform ikke var saa paakrævet som ved Finansforvaltningen³.

En Snes Aar senere stod Forvaltningsreformer atter paa Dagsordenen, fremkaldt ved Forhandlinger i de nylig oprettede Stænderforsamlinger⁴. Paa den Tid var Møsting og Birch traadt ud af Finansstyrelsen, men Jonas Collin indtog stadig en Forgrundsstilling, og ved hans Person kædes de to Begivenheder sammen. For rigtig at forstaa hvad der skete i 30erne og senere

¹ Finanskoll. Ark. I. Reskripter og Resolutioner af 1814, 15 og 16 ang. Finantsbestyrelsen.

² Forest. dat. 22. Jan. 1816. Se Note 1.

³ I Højesteret nedlagdes en Assessorplads i 1816 og en Del af Gagen blev anvendt til at forbedre de 3 yngste Assessorers Stilling. Kanc. Skr. til Højesteret 15. Aug. 1815 og 1. Juni 1816. D. K. 2 Dpt, Brevbog.

⁴ Om disse Forhold gives der en udførlig Redegørelse af Hammerich i Den danske Centraladministration 408 ff.

under Christian VIII er det nødvendigt at kende Forhandlingerne 1814—16, kun derved faar man det rette Perspektiv i Billedet. En Undersøgelse af Reformbevægelsen i Slutningen af Frederik VI.s Tid, som ligger udenfor denne Studie, viser, at Begivenhederne fra 1816 gentager sig. Medens man indenfor Finansstyrelser var villig til gennemgribende Reform, delvis paa helt nyt Grundlag, holdt de øvrige Regeringskollegier sig tilbage, og som Følge deraf kunde en gennemgribende Reform af den hele Centraladministration ikke lykkes. Først Martsdagene 1848 betegner Indgangen til et helt nyt Afsnit i Forvaltningshistorien.